

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÁÁ'MTE'ĠĠ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

LAUSUNTO
24.3.2023
Dnro: 148/D.a.2/2023

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Saamelaiskäräjien lausunto Tenojoen kalastussäännön vuotta 2023 koskevista täsmennyksistä

Viite: Lausuntopyynnöt asianumeroilla VN/4877/2023 ja VN/4877/2023-MMM-1

1. Aluksi

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa Tenojoen kalastussäännön vuotta 2023 koskevista täsmennyksistä. Lausuntopyyntö sisältää pöytäkirjaluonnoksen 2023 sekä voimaansaattamisasetuksen luonnoksen. Asetuksessa säädettäisiin pöytäkirjan voimaantulosta. Pöytäkirjan mukaan Tenojoen vesistöön jäisi mahdollisuus muun kalan kuin lohien ja merinieriän pyyntiin ehdotettujen säädösten mukaisesti. Pöytäkirja sisältää neuvottelutuloksen Suomen ja Norjan välisistä neuvotteluista Tenojoen kalastussäännön täsmennyksistä kalastuskaudelle 2023.

2. Saamelaisten oikeudellisesta asemasta ja saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta

Perustuslain (731/1999) 17.3 § ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (8/1976, myöh. KP-sopimus) kirjaukset pitävät sisällään saamelaiskulttuurin heikentämiskiellon. Perustuslain 17.3 §:n mukaan saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslaissa turvattu saamelaiskulttuurin suoja ymmärretään laajasti siten, että siihen kuuluvat myös saamelaisten perinteiset elinkeinot, joista kalastus on yksi keskeisimmistä.¹

KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan saamelaisilta ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. Ihmisoikeuskomitean käytännön mukaan kulttuurin harjoittamisen suoja kattaa myös perinteisten elinkeinojen modernit harjoittamismuodot.² Ihmisoikeuskomitean käytännön mukaan toimenpiteet, jotka aiheuttavat huomattavaa haittaa alkuperäiskansojen kulttuurille ja perinteisten elinkeinojen elinvoimaisena säilymiselle, loukkaavat artiklan 27 mukaista kulttuurin suojaa.³ Huomattavan haitan arviointia suoritettaessa tulee huomioida perustuslain 17.3 §:n kulttuurin kehittämisvelvoite. Kun perustuslain 17.3 §:ää tulkitaan KP-sopimuksen valossa, heikentämiskiellon huomattavan haitan kynnystä ei voida asettaa kovin korkealle.⁴ Saamelaiskäräjät huomauttaa, että saamelaiskulttuurin heikentämiskiellossa ei ole kyse pelkästään kiellosta pidättäytyä huomattavan haitan tuottamisesta, vaan sekä KP-sopimus että perustuslain 17.3 § edellyttävät viranomaisilta aktiivisia toimia turvata ja edistää saamelaisten perinteisten elinkeinojen ylläpitämistä ja kehittämistä.

1 HE 309/1993 vp, s. 65 ja HE 248/1994 VP, s. 5.

2 I Länsman et al v. Finland, Communication No. 511/1992, UN Doc. CCPR/C/52/D/511/1992 (1994), Para 9.3.

3 Ks. esim. Poma Poma v. Peru, CCPR/C/95/D/1457/2006, 2009 ja Lubicon Lake Band v. Canada, Communication No. 167/1984, 1990.

4 Ks. PeVL 32/2010 vp.

3. Saamelaiskäräjien näkemykset lausuntopyynnöissä esitettyihin asioihin

Koska Tenjoen vesistön lohenkalastuksesta vuonna 2023 on jo säädetty muulla lainsäädännöllä, Saamelaiskäräjät ei lausu tässä yhteydessä lohenkalastuksesta.

3.1. Muun kalan pyynnistä

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan muiden kalalajien kuin lohen ja merinieriän verkko- ja vapakalastuksen laajentaminen on tärkeää sekä paikallisten kotitarvekalastuksen turvaamiseksi että predaation hallinnan kannalta. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan seisovan verkon käyttö muun kalan pyyntiin tulee sallia koko kalastuskauden ajan sekä nuottaus sallia koko rajajokiosuudella siten, että mahdolliset lohet päästettäisiin takaisin jokeen. Erityisesti nuottauksen laajemmalla sallimisella helpotettaisiin tehokkaasti ennakoitua kyttyrälohen massaesiintymiseen vastaamista. Myös haukien ja meritaimenen kalastus hoitokalastuksena vavalla ja vieheellä tulisi sallia nykyistä laajemmin.

8 §:n loppuun tehtävä lisäys erikseen meritaimenen kalastukseen rajatuista alueista on sinällään oikeasuuntainen, mutta tämä lisäys lisäisi vain matkailukalastajien kalastusaikaa. Paikallisten meritaimenen kalastus on sallittu myös näillä alueilla muutoinkin. Näillä erikseen nimetyillä alueilla meritaimenen (ja hauen) kalastus tulisi sallia elokuun loppuun saakka.

17 §:ään tehtävä poikkeus on alueellisesti ja ajallisesti riittämätön. Muiden kalalajien verkkokalastus tulisi sallia myös Levajoesta alaspäin esimerkiksi erikseen rajatuilla alueilla predaation hallinnan vuoksi? Muiden kalalajien verkkokalastus pitäisi samasta syystä jatkua elokuun loppuun saakka.

22 § 2 momenttiin tehtävän poikkeuksen soveltamisala on epäselvä. Säännöksestä ei ilmene, mitä nimenomaisia pyydykseen ohjaavia rakenteita säännöksellä tarkoitetaan. Pyydykseen ohjaavia rakenteita käytetään yleensä vain nyt kielletyissä padoissa.

Muilta osin Saamelaiskäräjillä ei ole huomautettavaa täsmennyksistä.

Merk.

Leo Aikio
II varapuheenjohtaja

Esko Aikio
ma. asiantuntijaesittelijä

Lausunnosta päätti II varapuheenjohtaja Leo Aikio 24.3.2023.

Lisätietoja antaa II varapuheenjohtaja Leo Aikio, leo.aikio@samediggi.fi, 040 621 6505.